

VYPRAVOVÁNÍ

KONTROLNÍ SKUPINA ŽÁKŮ

LEKCE:

1. VYPRAVOVÁNÍ
2. PRVKY VYPRAVOVÁNÍ
3. VYPRAVOVÁNÍ – OPAKOVÁNÍ

VÝUKOVÉ CÍLE:

Žáci:

- ⇒ vyjmenují znaky vypravování a vytváří podle nich vlastní text,
- ⇒ společně ve dvojici se spolužákem sestaví správné pořadí jednotlivých úryvků textu do logického sledu,
- ⇒ dodržují při vypravování časovou posloupnost,
- ⇒ správným způsobem zapisují do textu vypravování přímou řeč,
- ⇒ vlastními slovy vysvětlí, co jsou citáty a uvedou příklad.

VYPRAVOVÁNÍ

(Slohová a komunikační výchova, 6. ročník,

1. lekce, kontrolní skupina)

VÝKLAD

Mluvený a psaný projev – mluvený projev se liší od psaného nejen tím, že neužívá písma, ale zvuků řeči, její melodie, síly hlasu, tempa a pauz. Mluvčí má zpravidla výhodu přímého kontaktu s posluchačem. Všímá si jeho reakcí a projev může přizpůsobit. Užívá kratších větných celků než v projevech psaných, aby bylo sdělení srozumitelné.

Vypravování – slohový útvar, jehož základem je děj. Vypravování probíhá v časové posloupnosti (vypravujeme děj tak, jak se skutečně stal). Při vypravování musíme vynechat nedůležité podrobnosti, musíme volit výstižná dějová slovesa a vhodně užívat přímou řeč.

Vypravování zážitků a událostí patří k nejčastější složce lidské komunikace.

CVIČENÍ

Pracovní list č. 1.

Doplňte do vět vhodná slovesa:

Děti _____ okolo ohně a _____ špekáčky.
Závodní automobily _____ na startu. _____
výstavku svých nejhezčích výkresů. U psí boudy _____
převrácená miska na jídlo. Kočka _____ na větvi jabloně.
Dědeček _____ na své dávné přátele. Do okenních tabulí
_____ déšť. Malé letadlo _____ na rozjezdové
dráze letiště. _____ do zoologické zahrady a nejvíce se nám
_____ opice a šelmy. V trávě _____ housata.
_____ v knihovně dvě dobrodružné knížky. Květa
_____ mamince s úklidem.

Pozn.: Pracovní sešit Český jazyk 6 (Fraus), strana 50, cvičení 1.

ZÁPIS DO SEŠITU

VYPRAVOVÁNÍ

- slohový útvar;
- popisuje příhody, události, zážitky...
- musí obsahovat:

název, osnova, děj, časová posloupnost, přímá řeč, dějová slovesa...

PRÁCE VE DVOJICÍCH

Pracovní list č. 2.

Poskládejte lístečky správně podle toho, jak šel děj:

- Před cukrárnou jsme zastavili a já zůstal venku hlídat kola.
- Všechno bylo marné. Kolo se už nenašlo.
- Jednou jsme se se sestrou a s kamarádem rozhodli, že pojedeme do Stoda na zmrzlinu. Jeli jsme na kolech.
- Otočím se a jdu ven. Moje nové kolo nikde! Nevidím ho! Co teď?
- Vešel jsem do obchodu. „Co tu děláš, běž hlídat kola!“ okřikla mě sestra.
- Jeli jsme na policii. Vyslechli nás, naložili do auta a jezdili po Stodě.
- Po chvíli vyšel z cukrárny kluk. Povídá: „Máš jít dovnitř, něco ti chtějí.“

Vyhledejte dějová slovesa – zapisujte na tabuli, určujte slovesný čas.

Všímejte si toho, jak se čas během vypravování mění z minulého na přítomný a zase zpět.

Pokuste se vypravování zkrátit tak, jako byste chtěli poslat telegram (nebo napsat SMS) o tom, co se stalo.

OPAKOVÁNÍ

Přečtěte si obsah tabulky v učebnici:

Jazykové prostředky vypravování

Při vypravování užíváme převážně těchto jazykových prostředků:

- dějová slovesa,
- čas přítomný místo času minulého,

- přirovnání,
- různé druhy vět podle postoje mluvčího,
- přímou řeč,
- jednočlenné věty,
- výstižná podstatná a přídavná jména pro přesné pojmenování,
- příslovce pro vyjádření dalších okolností děje,
- spojky, které zpomalují nebo stupňují děj,
- citoslovce.

Shrneme-li výčet možných jazykových prostředků, dojdeme k závěru, že slovník vypravování je vlastně neomezen. Záleží pouze na naší schopnosti využívat slov významově bohatých a působivých. Stejně tak mnohotvárnost vět záleží na tom, jak dokonale známe svou mateřštinu a jaký máme jazykový cit.

Pozn.: Učebnice Český jazyk 6 (Fraus), strana 130.

ÚKOL

Myšlenková mapa:

Zavzpomínejte na prázdniny, co se vám vybaví z prázdninových zážitků?

Podle slov ve vaší myšlenkové mapě vyprávějte prázdninový příběh.

PRVKY VYPRAVOVÁNÍ

(Slohová a komunikační výchova, 6. ročník,

2. lekce, kontrolní skupina)

OPAKOVÁNÍ

Co je základem vypravování?

Děj, událost, která se stala, zážitek, něco, co jsme viděli, slyšeli, zažili...

Musíme ve vyprávění zachovávat časovou posloupnost? Co to znamená?

Ano, vyprávět děj přesně tak, jak se stal, jak šel po sobě...

Jaké jsou ostatní zásady vyprávění? Jak by mělo vypadat?

Vynechat nedůležité podrobnosti, volit výstižná slova, dějová slovesa, používat přímou řeč.

PRÁCE S UČEBNICÍ

Pracovní list č. 3.

Přečtěte si následující věty:

___ Loni jsem dostala k Vánocům lyže.

___ Tatínek s námi jel na týden do Krkonoš.

___ Můj bratr Pavel už uměl lyžovat, ale já se teprve začala učit.

___ Pak následovala během týdne celá řada dalších pádů.

___ Chtěla jsem se zachránit a honem jsem se chytila tatínka kolem krku.

___ Měla jsem velikou radost a druhý den jsem se začala chystat na hory.

___ Ubytovali jsme se a hned vyrazili na stráž.

___ Sotva mi tatínek poprvé připevnil lyže na boty, začaly se mi rozjíždět nohy.

___ Oba dva jsme ztratili rovnováhu a svalili se do sněhu.

___ Když jsme v neděli odjížděli domů, měla jsem skvělý pocit, že už umím celkem dobře lyžovat.

Pozn.: Učebnice Český jazyk 6 (Fraus), strana 125, cvičení 2.

Očíslujte věty tak, jak se příběh odehrál, zachovejte logiku a časovou posloupnost:

1, 3, 5, 9, 7, 2, 4, 6, 8, 10.

Vymyslete název vypravování (příběhu) – čtete názvy nahlas:

Moje první lyžování, Moje první lyže, Krkonoše, Lyžování v Krkonoších, Já a lyže...

Doplňte do vypravování přímou řeč:

„Hurá, hned ráno začnu balit“, „Hurá, pojedeme do Krkonoš!“, „Pomóc, padám!“ ...

ZÁPIS DO SEŠITU

OSNOVA VYPRAVOVÁNÍ

4 hlavní části:

- uvedení do děje, zápleтка, vyvrcholení, rozuzlení;

Typy:

- heslovitá, větná, citátová (+ ukázky a příklady), obrázková.

PRO POBAVENÍ

Citáty:

Seřadte citáty podle toho, jak se vám líbí (podle oblíbenosti) – společně vybereme nejlepší citát.

Příklady: Člověk, který nikdy neplakal, nežil opravdový život. Skutečné přátelství je jako jedna duše ve dvou tělech. Lež má krátké nohy, zato náramně rychle cupitá. Kapka lásky je víc než vodopád zlata. Mladí se živí sněním, staří vzpomínkami. Hloupost má mnoho podob – samé známé tváře!

ZÁPIS DO SEŠITU

PŘÍMÁ ŘEČ

Způsoby zápisu přímě řeči v textu:

- Maminka volala: „Děti, pojdte domů!“
- „Děti,“ volala maminka, „pojdte domů!“
- „Děti, pojdte domů,“ volala maminka.

DĚJOVÁ SLOVESA

- většinou v minulém čase, při vyvrcholení děje přechází do času přítomného.

KLÍČOVÁ SLOVA

- slova, která jsou zadaná a ve vypravování se musí objevit: *prázdniny, slunce, požár, kamarádi, poslouchat, radost...*

VYPRAVOVÁNÍ – OPAKOVÁNÍ

(Slohová a komunikační výchova, 6. ročník,

3. lekce, kontrolní skupina)

OPAKOVÁNÍ – KŘÍŽOVKA

Lze připravit na tabuli (učitel předčítá legendu a vyvolává žáky), nakopírovat na lístečky apod.

				R	Ř	Í	T	O	M	N	Ý	
				R	O	Z	U	Z	L	E	N	Í
P	Ř	Í	M	Á		Ř	E	Č				
				C	I	T	Á	T	O	V	Á	
	N	Á	Z	E	V							
				D	Ě	J						
O	S	N	O	V	A							
P	O	S	L	O	U	P	N	O	S	T		
			D	Ě	J	O	V	Á				
H	E	S	L	O	V	I	T	Á				
			K	O	N	C	E	P	T			

1. Slovesný čas, který stupňuje napětí.
2. Poslední část osnovy, závěr vypravování.
3. Někdo mluví, používáme uvozovky.
4. Osnova, která používá výroky postav.
5. Začátek vypravování.
6. Základ vypravování.
7. Úvod, stať, závěr.
8. Následnost dějů logicky za sebou.
9. Slovesa, která nejčastěji užíváme.
10. Typ osnovy, je tvořena pomocí slov, slovních spojení.
11. Psaní slohové práce nanečisto.

PRÁCE S TEXTEM

Ve dvojicích sestavte rozstříhané vypravování pohádky s moderními prvky tak, aby byla zachována časová posloupnost a pohádka dávala smysl.

Žila byla jednou jedna holčička. Strašně ráda nosila na hlavě červenou kšiltovku, proto jí nikdo neřekl jinak než „Červená kšiltovka“. Jednoho dne se Červená kšiltovka rozhodla, že se vydá navštívit, svoji babičku, která byla celý týden nemocná. Nejdřív se Červená kšiltovka ujistila, že je babička doma, aby se netrmácela přes celé město zbytečně. Vzala proto mobil, vytočila babiččino číslo a sjednala si schůzku.

Poté si do baťůžku naskládala krabičku Paralenu, sprej do nosu, účet za telefon (který omylem přišel na jejich adresu) a samozřejmě nezapomněla ani na víno a bábovku. Hodila bágel na záda a utíkala na autobus. Na zastávce se jí zdálo, že ji zpovzdálí sleduje nějaký velký pes. Ale autobus už byl naštěstí v zatáčce, takže se Kšiltovka nachystala a vytáhla z peněženky lístek, aby si mohla hned po nástupu cvaknout. Dveře autobusu se zavřely a Kšiltovka vyrazila směrem na druhý konec města.

Protože se nudila, chvilkami si četla vývěsky na oknech autobusu a chvílemi se dívala ven. A venku ho zase zahlédla – velikého černého psa... Utíkal po chodníku a sledoval autobus. Na poslední zastávce Kšiltovka vystoupila a vydala se směrem k paneláku, ve kterém babička bydlela.

Tam nejprve zazvonila, aby jí babička bzučákem otevřela hlavní dveře, a pak si to hned namířila k výtahu. Babička bydlela až v posledním patře, takže si Kšiltovka stihla po cestě ještě promyslet, o čem bude babičce dnes vyprávět. Když vystoupila z výtahu, zdálo se jí, že je na chodbičce něco jinak než obvykle. Už už chtěla Kšiltovka zvonit na zvonek u dveří, když v tom si všimla, že jsou dveře pootevřené. Vstoupila do předsíně, pozdravila, ale babička se neozývala.

„Asi leží v posteli,“ řekla si Kšiltovka. Prošla kuchyní a zaklepala na dveře od ložnice. Odtud se ozýval ohromný hluk – babička se dívala na televizi. Byla už mírně nahluchlá, naslouchátko si nechtěla nechat koupit, tak musela

hodně zesilovat televizi. Kšiltovka vstoupila do dveří – ale co to? V posteli neleží babička, ale velký černý pes převlečený za babičku.

„Jen pojď dál, Kšiltovko. A neostýchej se. Už tě čekám...” řekl pes.

Kšiltovka se přece jen trochu zarazila, prohlíží si ho, ale jako babička jí nepřipadá:

„Babičko, proč máte tak veliké oči?”

„To abych tě lépe viděla, pro nové brýle si do optiky jdu až zítra!”

„A babičko, proč máte tak veliké uši?”

„Vždyť to víš, už špatně slyším...” zasmál se pes a odhalil špičáky.

„A babičko, proč máte tak veliké zuby?!” zděsila se Kšiltovka.

„To abych tě mohl sežrat!!” vykřikl pes a vrhl se na Kšiltovku. Slupl ji jako malinu a spokojeně usnul.

Naštěstí ale šla kolem babiččina sousedka a slyší, jak se z babiččina bytu ozývá strašlivé chrápání. Vejde otevřenými dveřmi až do ložnice a co nevidí – na posteli se válí pes s plným břichem a babička nikde. Vzpomene si, jak že to bylo v té pohádce, skočí do kuchyně, tam vytáhne ze zásuvky nůž a šmik-šmik, rozpárá černé břicho. Z něj vyskočí babička i Kšiltovka a svorně sousedce děkují.

Břicho potom všechny naplnily starými tlustými knížkami a pečlivě zašily. Když se pes po delším spánku vzbudil, dostal chuť na jedno točené, aby mu vytrávil. Zvedl se z postele, ale připadalo mu, že je mnohem těžší, než před chvílí. Řekl si, že Kšiltovka byla pěkný cvalík, a proto je tak těžký. Vykolébal se z bytu na chodbu, přivolal výtah a nastoupil.

Že ale jeho břicho bylo plné tlustých, moudrých knih a pes tak vážil mnohem víc, než byla povolená nosnost, výtah se s ním utrhl. A babička si s Kšiltovkou v klidu pochutnávala na bábovce. Týden potom sice musela do schodů chodit pěšky, ale nový výtah za to stál!

Společná kontrola – čtení textu.

Vyhledejte znaky vypravování – přímá řeč, dějová slovesa, změna slovesného času...

Vymyslete vhodný název.

ÚKOL

Namalujte obrázkovou osnovu k přečtenému vypravování.